נושאים באגרות הראי"ה

הר הבית

9 אגרות · כרכים ב', ג', ד'

הנושא בקצרה, הנושאים המרכזיים שבו ומה מלמדות האגרות,

ונוסח כל האגרות שבנושא, כל אחת עם התמצית שלה

igrot.shlomo-aviner.net

הנושא בקצרה

באגרות חוזרת אזהרה אחת: אסור להיכנס להר הבית בזמן הזה. הרב קוק כותב זאת לתלמידי הגימנסיה (כרך ב', אגרת תקכד; ראו בפרשת לימודי קודש וחול: "תחכמוני" והגימנסיה (תרס"ח-תרע"ד)), לתיירים שבאו לארץ (כרך ד', אגרת אשיז), ולשליחי הציבור (כרך ג', אגרת תתעח). ההלכה נשארת "בספק של כרת", כי "אין בידינו להכריע זה הספק של מחלוקת הראשונים" (כרך ד', אגרת תתקצד).

לצד האיסור, האגרות מלאות בציפייה למקדש. הרב קוק מציע לברון רוטשילד לרכוש את החצרות הסמוכות להר הבית ולבנות שם בית כנסת כללי (כרך ד', אגרת אקפ), ומסביר שישיבת 'תורת כהנים' נוסדה כדי ללמוד את סדר קדשים (כרך ד', אגרת אקכז).

איסור הכניסה להר הבית

כרך ב', אגרת תקכד: להנהלת הגימנסיה העברית: הרב קוק מבקש שבטיול התלמידים לירושלים לא יחללו שבת בפרהסיה ולא ייכנסו להר הבית.

"אני חושב שיש די מקום בלב, - למרות כל התהומות המבדילים בין מהלכי הנפש אצלנו, - לקבל הצעתי זאת"

כרך ד', אגרת אשיז: מכתב גלוי לאורחים שבאו לארץ בפסח תרפ"ה (1925): ברכה, בקשה שיתאכסנו באכסניות כשרות, ואזהרה מכניסה להר הבית.

"ואסור לנו עדיין, איסור חמור מאד, להכנס להר הבית למקום המקדש, בזמן הזה"

כרך ב', אגרת תרעז: לרב יונתן בנימין הלוי הורוויץ, על חוברת מסע הגליל: אפשר להזכיר את מסע הברון רוטשילד, אף שהרב קוק נמחץ לשמוע שהברון עלה להר הבית ואיש לא הזהיר אותו.

"פגימה אחת בקדושת מקום בית חיינו, עולה לנו על כל מליונים של ישובים מעשיים"

כרך ג', אגרת תתעח: ברכה לוועד הצירים (משלחת ויצמן): הם שלוחי כלל ישראל, ועליהם לכבד את כל קדשי ישראל ולקדש את מקום המקדש, ולא לחזור על טעויות של שליחים קודמים.

"ולא תשכחו לקדש את הנקודה המקודשת קדש קדשים של ארצנו הקדושה, זהו מקום-המקדש"

ההלכה במקום המקדש

כרך ד', אגרת תתקצד: לרב חיים הירשנזון: על מקום המקדש הרב קוק חולק עליו. אי אפשר להכריע בספק של מחלוקת הראשונים, והדבר נשאר בספק כרת.

"אמנם בענין מקום המקדש דעתי רחוקה מדעת כת"ר"

כרך ד', אגרת אשכז: לרב זליג ראובן בענגיס: אין לומר שמחלוקת 'קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא' לגבי מקום המקדש היא דבר שאינו נוהג בזמן הזה, שהרי יש בה נפקא מינה לאיסור הכניסה.

לקראת בניין המקדש

כרך ד', אגרת אקפ: לרב ישראל לוי, רב צרפת: הרב קוק מציע שהברון רוטשילד ירכוש את החצרות הסמוכות להר הבית, ויבנה שם בית כנסת כללי מפואר.

"כמו לבנות עי"ז בית-הכנסת אחת כללית ומפוארה בעד כלל האומה סמוך למקום מקדשנו"

כרך ד', אגרת אקכז: להנהלה הציונית, בתשובה לעיתון נוצרי־אנגלי: ישיבת 'תורת כהנים' נוסדה כדי שכהנים תלמידי חכמים ילמדו את סדר קדשים.

"שימים יבואו וכל העמים יכירו שהמקום אשר בחר בו ה' לעולמים, מקום מקדשנו, מוכרח הוא לשוב לבעליו האמתיים"

מה מלמדות האגרות

הקדושה קודמת. "פגימה אחת בקדושת מקום בית חיינו, עולה לנו על כל מליונים של ישובים מעשיים" (כרך ב', אגרת תרעז).

אזהרה באהבה. גם כשמזהיר את מי שרחוקים ממנו, הרב קוק פונה מתוך "מקום בלב", למרות "התהומות המבדילים" (כרך ב', אגרת תקכד).

הציפייה למקדש. המקום "מוכרח הוא לשוב לבעליו האמתיים" (כרך ד', אגרת אקכז), ועד אז מכינים את הלימוד ואת המקום.

הרב שלמה אבינר על הנושא

הרב אבינר נשאל: אם יש רבנים שמתירים לעלות להר הבית ויש שאוסרים, למה לא נאמר "אלו ואלו דברי אלוהים חיים" וכל אחד יעשה כרצונו? תשובתו: לא כל דעה היא חלק מן התורה, ותיתכן טעות; וגם כשאומרים "אלו ואלו", בסוף יש הכרעה, וכאן רוב גדול של הרבנים והרבנות הראשית אוסרים.

(מקור: מתוך ספרי הרב)

"״אלו ואלו דברי אלהים חיים״, האמנם?" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: האם בשאלת העלייה להר הבית אפשר לומר "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", וכל אחד יעשה כרצונו? (מקור: מתוך ספרי הרב)

"הר הבית - לא מפחד הערבים" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: מדוע איננו עולים להר הבית - לא מפחד הערבים, אלא ממורא מקדש. (מקור: מתוך ספרי הרב)

נוסח האגרות – עם ביאור

9 האגרות שבנושא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות:
בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקכד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה אדר שני תרע"ג - יפו **נמען:** הנהלת הגימנסיה העברית

הרב קוק מבקש שבטיול התלמידים לירושלים לא יחללו שבת בפרהסיה ולא ייכנסו להר הבית, מתוך 'רגשי שלום אחים', על אף 'התהומות המבדילים'.

עיקרי הדברים

- שבת בטיול.
- איסור כניסה להר הבית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ה אדר ב' תרע"ג[4].

כבוד הנהלת הגימנסיה העברית, פה, שלו'[5],

רגשי שלום אחים תוקפים אותי, להציע לפני כבוד ההנהלה, שבהטיול [בטיול] שיערך לתלמידי הגימנסיה לירושלים, יאחזו איזה אמצעים, שעל ידם לא יחולל כבוד הדת וכל קודש, למשל חילול שבת ביחוד בפרהסיה, ואיסור הכניסה למקום המקדש [שלא ייכנסו להר הבית]

אני חושב שיש די מקום בלב, - למרות כל התהומות המבדילים בין מהלכי הנפש אצלנו, - לקבל הצעתי זאת.

אם תואיל כבוד ההנהלה לכבדני בתשובתה, אודה ע"ז[6] למפרע. [מראש]

בכבוד וברכת ד' מציון,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. שלו' - שלום
6. ע"ז - על זה

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרעז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ו אדר תרע"ד - יפו **נמען:** הרב יונתן בנימין הלוי הורוויץ

הרב קוק שולח הקדמה לחוברת על מסע הגליל, ומבקש לשמור על 'הצורה הידידותית' גם באנחה על הפרצות. אפשר להזכיר את מסע הברון, אף שהרב קוק נמחץ לשמוע שהברון עלה להר הבית ואיש לא הזהירו. 'פגימה אחת בקדושת מקום בית חיינו עולה על כל מיליונים של ישובים מעשיים', אבל הברון לא הפסיד את ערכו כמייסד הישוב, וה' יכפר.

עיקרי הדברים

- הקדמה לחוברת המסע.
- צורה ידידותית.
- עליית הברון להר הבית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ו אדר תרע"ד[4]

שלו'[5] רב לכבוד רב חביבי הרב המאוה"ג[6] אוצר תו"י[7], כליל תפארת רב פעלים מו"ה[8] יונתן בנימין הלוי איש הורוויץ שליט"א[9]

אחדשה"ט[10] באה"ר[11],

יקבל בזה כת"ר[12] קיצור דברים בתור הקדמה לחוברת. [כוונתו לחוברת על "מסע הרבנים" למושבות]

אם ימצא כת"ר וחברינו במסע [מסע הרבנים למושבות הגליל והשומרון, שנערך אז] להוסיף ע"ז[13] דברים מה טוב, ובלבד שלא לטשטש את הצורה הידידותית הבולטת גם מתוך האנחה על כל הפרוץ. [על כל הפרצות במצוות] [שראו במושבות] כי בודאי רק דרך קודש זה, שאור חסד ד' מאיר בו, הוא דרך האמת, דרך תורת חיים ואהבת חסד אשר נטע ד' בקרבנו.

טוב מאד לצרף דברים ע"ד[14] מסעו של הברון. [על דבר ביקורו של הברון אדמונד דה רוטשילד בארץ] אע"פ[15] שלבי נמחץ מאד, מפני חה"ש[16] של היותו במקום המקדש, [מפני חילול השם שבכניסתו להר הבית] וביותר על מה ששום איש לא העיר אותו שהוא דבר האסור. [דבר אסור] פגימה אחת בקדושת מקום בית חיינו, עולה לנו על כל מליונים של ישובים מעשיים ואע"פ[17] שלא הפסיד בכ"ז[18] את ערכו הגדול בתור מיסד הישוב, ובשוגג או בדרך מי שהכל הוא בשגגה בא מעשה לידו, [הוא עשה זאת בשגגה, או כמי שאינו יודע, שמעשהו נחשב כולו שגגה] וד' הטוב יכפר [דברי הימים ב ל, יח] ויקח טוב. [הושע יד, ג]

והנני בזה ידי"ע[19] דוש"ת[20] מצפה לתשועת ד' על עמו,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם

2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. שלו' - שלום
6. המאוה"ג - המאור הגדול
7. תו"י - תורה ויראה
8. מו"ה - מורנו הרב
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. כת"ר - כבוד תורתו
13. ע"ז - על זה
14. ע"ד - על דבר
15. אע"פ - אף על פי
16. חה"ש - החיים והשלום
17. ואע"פ - ואף על פי
18. בכ"ז - בכל זאת
19. ידי"ע - ידידו עוז
20. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח אדר תרע"ח - לונדון **נמען:** ברכה ל'ועד הצירים' (משלחת ויצמן לארץ)

'שלוחינו הקדושים... קדושה היא מלאכותכם': הם 'שלוחי כלל ישראל', ו'שלוחי דרחמנא'. עליהם לכבד את 'כל קדשי ישראל', ולא לחזור על טעויות שליחים קודמים שפגעו ברגשות הכלל. שתהיה אהבה שווה ל'ישוב הישן והחדש'. שיתאכסנו באכסניות יהודיות. שלא יעלו להר הבית - 'טמאי מתים אנחנו' - אלא יעמדו 'לפני הכותל המערבי'. כמו זקני הכהונה לכהן הגדול: 'משביעין אנו עליך'.

עיקרי הדברים

- שלוחי כלל ישראל.
- כבוד הישוב הישן והחדש.
- איסור עלייה להר הבית.
- שבועת הכהן הגדול.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], כ"ח אדר תרע"ח[2], לונדון.

ברכתי נתונה לכם, שליחינו הגדולים חבר מלאכות-הקודש ["ועד הצירים" הציוני בראשות חיים ויצמן, שיצא בתרע"ח מלונדון לארץ ישראל] לכונן ארץ-אבות, ברכת-ד' על דרככם, שליחינו היקרים, שליחינו הקדושים, קדושים אתם, כי קדושה היא מלאכותכם. צאתכם לשלום, ובואכם לשלום, יהי'[3] מסעכם לשלום, ובואו לשלום על אדמת-קדשנו הנעימה והחביבה, אשר עיני כל ישראל מדור-דורים בכל מעמקי-נשמותיהם בכל להבת עז ידידות אליה הן נשואות. בטוח אני בהצלחת משלחתכם, מלאכות נכבדה, תפילות של דורות עולמים הולכות הן עמכם, ואם לעיני בשר לא יראה עדנה אותו עמוד-האש [שמות יג, כא] העומד ללכת לפני מחנה-ישראל, להאיר להם את כל מחשכי הלילות, שהוא הולך לפניכם, אבל נכון הדבר ויציב שהכח האיתן של אור-הקודש הולך הוא עמכם, כל אשר לו עינים פקוחות רואה אותו בעוצם תוקף בהירות זהרו.

בא תבאו, מלאכות יקרה, להצלחה לארצנו הקדושה, בתור שליחים של עמנו עם-הקודש, תתרוממו לאותה המדרגה הגבוהה של תפקידכם הנכבדה, תיכף בצעד כפות-רגליכם על אדמת-הקודש יאיר רוחכם לפחות קוי-אורה מאותו עמוד-האש ההולך לפניכם, יאיר באור-קדשו את כל מערכות נשמתכם. תבינו ותשכילו, שליחים גדולים, כי לא אנשים פרטיים אתם כעת, לא שליחים של איזו חברה ואגודה, איזו שתהי'[4], לא, כי שלוחי-ציבור אתם, שלוחי כלל-ישראל. ואותו החסרון, שעוד לא השתכללנו עדיין עד כדי היכולת לאשר את משלחתכם בדרך רשמי ובצורה תכניתית, מאת כל כלל ישראל הגוי כולו, זה החסרון הבא מסבת חולשתנו הזמנית, הוא מרומם עוד את ערככם הנעלה ואת ערך המשלחת שלכם, להציגכם בתור שלוחי-דרחמנא, [שלוחי הקב"ה (ארמית)] מלאכי-קודש שלוחים המתמנים מתוך הרגש הבא מתוך הנשמה הלאומית, מתוך ההקשבה הפנימית, הישראלית של כל

הזמנים והתקופות התולדתיים, מתוך אותו כח הקודש הכח האלהי המנהיג את העולם כולו, כוחו של שומר ישראל אשר לא ינום ולא יישן, [תהלים קכא, ד] בכח עליון זה נמסרת לכם משלחתכם הגדולה לאומתנו הקדושה כולה.

בתור שלוחי הכלל, תבינו איך לכבד את כל קדשי הכלל כולו, כל קדשי ישראל, בטח תהיו מנועים מאותם החסרונות אשר נפגעו בהם שליחים אחרים קטנים, הרבה קטנים מכם, בזמנים שהיו קטנים הרבה מהזמן הגדול והקדוש הזה, בעת אשר באו לא"י[5] ולא התחשבו כראוי עם רגשות-הנפש של הכלל הישראלי וחיי קדשו - העירו בשעתם אי-אמון אי-חפץ אצל הכלל, שהי'[6] למפגע למחשבות הטובות של השלוחים ההם, שבגלל זה פגעו במכשולים על דרך התגשמותן. אבל אתם שלוחי ציבור הגדולים, היו נשאים וגדולים במעמדכם ובתפקידכם, אתם בטח באהבת-אחים תתנהגו עם כלל ציבורנו שם בארץ אבות, אתם תישרו את מבטכם, באהבה שוה לשתי המחלקות הכללית של ישובנו אשר יש לנו בא"י[7], הישוב הישן והישוב החדש, ששניהם יחדו הנה הנם הגורמים של עתידנו המוצלח של החיים הבאים בעדינו על אדמת הקודש.

אתם בטח תתאכסנו באכסניות של אחינו בני-ישראל ולא תסורו לאכסניות נכריות, כאשר עשו שלוחים אחרים שהמשיכו בזה עליהם מרירות גדולה. אתם בטח תתנו כבוד בתם ובהוד לכל קדשינו, אתם תהיו אורחים ומבקרים גבוהים של המקומות הקדושים שלנו ולא תשכחו לקדש את הנקודה המקודשת קדש קדשים של ארצנו הקדושה, זהו מקום-המקדש, באותה יראת-הכבוד הגדולה שכל כלל-ישראל כולו בכל הדורות מקדש אותו מזמן חורבן בית-מקדשנו, להזהר מלדרוך על המקום הקדוש יותר מהגבול המסומן [להיזהר שלא להיכנס להר הבית, מעבר לתחום שמותר לטמאי מתים] שאנו מותרים לדרוך עליו על פי משפט התורה. טמאי-מתים אנחנו, [בזמן הזה כולנו טמאי מתים, כי אין אפר פרה אדומה לטהר] ועד הזמן אשר תבוא טהרתנו, בעת אשר הישועה השלמה תופיע, אין אנחנו דורכים במקום הקודש, רק עומדים אנחנו באימה ופחד, בגודל-רוח ובטחון נמרץ, לפני "הכותל המערבי" ושם שופכים את לבנו, את הלב הישראלי. הרגישו שלוחי ישראל הגדולים הכירו את גדלכם, את הגדלות הישראלית שלכם, בתם לבב, רכשו לכם את האימון של כל מפלגותנו על אדמת-הקודש, הניחו בהצלחה את אבן-היסוד להבנין הקדוש של אחדות האומה בארץ-מכורתה [יחזקאל טז, ג] ובנחלת-עולמים שלה.

בהצלחה, בהצלחה, סעו שלוחים יקרים בברכה מציון ומקודש. באותו הבטוי שזקני-כהונה היו אומרים לכהן הגדול בערב יום הכפורים עם חשיכה - אנו אומרים לכם: "אנו שלוחי בית-דין ואתה שלוחנו ושליח ב"ד[8], משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית-הזה, שלא תשנה דבר ממה שאמרנו לך, הוא פורש ובוכה והם פורשים ובוכים" במצב כזה מוצא את-עצמו כל מי שעומד במעמד היותר נשגב שברצינות בשעה רצינית, באותו מצב אנו מוצאים את עצמנו ובאותו המעמד הרציני אתם עומדים שלוחים רמי-ערך. בדמעות-גיל אני מברך אתכם: יהי מסעכם לשלום ולהצלחה ובאו ברב שלום ובהצלחה על אדמתנו הקדושה והאהובה, והביאו שלום והצלחה ומלוי רצון לכל עמנו האהוב, עם הקודש הגוי כולו. שאלו שלום ירושלם ישליו אוהביך. יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך למען בית ד' אלהינו אבקשה טוב לך. היו איתנים ומשוגבים מאוזר ישראל

בגבורה ומפוארים תהיו מעוטר ישראל בתפארה. כברכת המסור להדרת-כבודכם בכל לב המצפה לתשועת-ד' בגאולה הקרובה על עמו ונחלתו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. יהי' - יהיה
4. שתהי' - שתהיה
5. לא"י - לארץ ישראל
6. שהי' - שהיה
7. בא"י - בארץ ישראל
8. ב"ד - בית דין

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקצד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ד כסלו תר"פ - ירושלים **נמען:** הרב חיים הירשנזון, רב הובוקן

תודה על ספרו 'מלכי בקודש'. על הגדוד העברי: אין לחייב, אבל אין לזלזל במתנדבים. מינוי מלך: אין איסור בכל צורת ממשל שהיא לטובת ישראל. במקום המקדש הרב קוק חולק: אי אפשר להכריע בספק של מחלוקת הראשונים, ויש לפחות איסור לאו או דרבנן (הראב"ד, הלכות בית הבחירה פרק ו); כבוד האומה יבוא דרך רכישת החצרות ליד הכותל ובניית בית כנסת מפואר צמוד אליו, מונהג על פי רוב רבני ישראל. הקרבנות יחזרו עם הופעת רוח הקודש, ואין להתפעל מהתרבות האירופית. התנועה עד כה גילתה רק את צד החול; צריך ליצור את צד הקודש - 'ירושלים' - שילך עם 'ציון' בידידות ובחופש. כל יהודי צריך להיות ציוני לעבודת החול וירושלמי לעבודת הקודש. בתוספת: יש לכונן בית דין גדול לערעורים.

עיקרי הדברים

- הגדוד ומינוי מלך.
- איסור כניסה למקום המקדש.
- בית כנסת ליד הכותל.
- הקרבנות.
- ציוני וירושלמי.
- בית דין לערעורים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] ירושלים עה"ק[2] י"ד כסלו תר"פ[3]

לכבוד הרב הגאון החכם המפורסם מו"ה[4] חיים הרשענזאהן שליט"א[5],

רב בהובאקען. שלום וברכה ספרו היקר "מלכי בקודש" [ספרו של הרב חיים הירשנזון, ובו שאלות על הלכות מדינה וממלכה בימינו] הגיעני, ות"ח[6] לכת"ר[7] על אשר כבדני בתשורה מכובדה זו. והנה בעקר הענין של שאלותיו, בענין הגדוד, [הגדוד העברי שלחם בצבא הבריטי במלחמת העולם הראשונה] דבר פשוט הוא שלחייב א"א[8] לו, [שאי אפשר לחייב להתנדב לגדוד] אבל להפריע או להתיחש במבט של אי כבוד על המתנדבים, זהו דבר שלא נתן להאמר. ובענין מינוי מלך, [השאלה אם מותר בימינו להעמיד הנהגה מדינית בישראל] ג"כ[9] אין שום איסור להנהיג כח ממשלתי באיזה צורה היותר נאותה, וכל מה שהוא יותר נראה לטובתן ולכבודן של ישראל ה"ז[10] משובח. אמנם בענין מקום המקדש [השאלה אם מותר להיכנס בימינו להר הבית] דעתי רחוקה מדעת כת"ר[11], לע"ד[12] אין בידינו להכריע זה הספק של מחלוקת הראשונים, [מחלוקת הרמב"ם והראב"ד אם קדושת המקדש קיימת גם בזמן החורבן] והדבר נשאר בספק של כרת. [בספק של איסור שעונשו כרת] וחיוב אשם תלוי [קרבן שמביאים על ספק עבירה שחייבים עליה כרת] נמי איכא, לפחות למי"ד דל"בי חתיכה אי מב"ח[13] ויותר מסתבר לומר שגם להראב"ד[14]י איכא איסור תורה, אלא דכרת דאת מקדש ד' טמא לא שייך כשאין דלא בעינן. מב' חתיכות. הלכות בית הבחירה פ"ו הי"ד. מקדש, אבל לאו דלא יטמאו את מחניהם איכא למי"ד קדושה

שני׳ קדשה לע״ל[15], ואפילו אם נאמר דהראב״ד[16] ס״ל[17] דלאו נמי ליכא, מ״מ[18] איסור דרבנן ודאי איכא, ולא נתן לחשוב, שבענין תרומ״ע[19] ישאירו חיוב דרבנן, בדבר שהוא משום קדושה קלה. [ואין לחשוב שחכמים, שהחמירו בתרומות ומעשרות מדרבנן, שקדושתם קלה, יתירו לגמרי בקדושת המקדש]

ולענין קדושת המקדש יתירו [לגמרי], וטבל במיתה ומקדש בכרת דחמירא ממיתה [האוכל טבל חייב מיתה בידי שמים, והנכנס למקדש בטומאה חייב כרת, שחמור ממנה] וגם דאבון הלב גדול מאד, אם יכנסו בהמון טמאים, בכסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. [ירמיהו יז, יב] וכמה פועל ההרגש וראוי לגדור כעין הגזירה של יום הנף מהרה יבנה המקדש [רבן יוחנן בן זכאי גזר שיהא יום הנף כולו אסור באכילת חדש, שמא ייבנה המקדש במהרה (ראש השנה ל)] וכה״ג[20]. ולענין כבוד האומה לעד, יותר יהיה כבוד הכלל ניכר, אם נשתדל שישמרו בידינו בדרך קנין, [בקנייה] החצרות הסמוכות להכותל הקדוש פעה״ק[21]. ועל מקומם נבנה סמוך ממש להכותל, בית הכנסת אחת גדולה ומפוארה מאד בכל פאר והידור, וכל אותן התיקונים שמציע כת״ר להיות ערוכים ושירה וזמרת קודש - יהא בה. והיא תהיה מונהגת ע״פ[22] הסכמת רוב רבני ישראל דרך מוסכם לכללות האומה, למעלה מכל חלוק של נוסח ומנהג מפלגתי. והבית הזה יהי׳[23] לנו לעד, שאנו חזקים בצפיית ישועה עליונה שתבא, ושיבנה ביהמ״ק[24] ב״ב[25] ע״י[26] גלוי כבוד ד׳ ואור משיח צדקנו.

ובענין הקרבנות, ג״כ יותר נכון להאמין שהכל ישוב על מכונו, ונקיים בע״ה[27] כשתבא הישועה, ונבואה ורוה״ק[28] ישובו לישראל, כל האמור ביעודה כמאמרה. ולא נתפעל ביותר מהרעיונות של התרבות האירופית, כי דבר ד׳ אשר עמנו, הוא עתיד לרומם את יסודי התרבות כולם למדרגה יותר עליונה ממה שיוכל כל שיקול דעת אנושי לעשות. ואין ראוי לנו לחשוב שבקרבנות מונח הוא רק הרעיון הגס של העבודה המגושמה, אלא שיש בהם טבעיות קדושה פנימית שאי אפשר שתתגלה ביפעתה כ״א[29] בהגלות אור ד׳ על עמו, ותחיה מקודשת תשוב לישראל, - ואותה יכירו ג״כ כל העמים כולם.

אבל מסכים אני עם כת״ר, שא״א[30] לנו לגשת למעשה הקרבנות בלא הופעה של רוה״ק[31] גלויה בישראל. אמנם צפיה זו ג״כ לא נפלאת היא ולא רחוקה, ויוכל להיות שפתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אנו מבקשים ומלאך הברית אשר אנו חפצים [מלאכי ג, א] ואז יבנה בהמ״ק[32] ב״ב. ובדבר תנועת התחיה הלאומית שלנו עצמה, חושב אני שמימות הרצל עד עכשו נתגלתה רק בצד החול שלה, שהוא ד״כ[33] דבר חביב ונכבד מאד, ועתיד החול להיות בסיס לקודש, שעליו תבנה כל חמדת ישראל. וכדי להשלים את תנועת התחיה ולהעלותם לרום מעלתה, שעליו תבנה כל חמדת ישראל. מוכרחים אנחנו ליצור את צד הקודש שבתנועה, שראוי לציין אותה בשם ״ירושלים״, כשם העיר אשר ד׳ שמה, [על פי יחזקאל מח, לה] כמו ששם ״ציון״ מציין את הרעיון החלוני של המדיניות, כן יציין שם ״ירושלים״ את הרעיון של המקדשיות, לכל האידיאלים הטהורים העומדים לצאת ממנו לישראל ולאדם, ושתי התנועות יחד ילכו במצב של ידידות ועזרה הדדית, אבל ג״כ במצב חפשי ובלתי משועבד. אז יאיר מכל צד אור מכובד להדר את הצד עיין פסחים ל״ב ב, ברש״י[34] ד״ה[35] ערפלי טהי י׳, איר נט׳ מלאכי ג, א. השני, ויהי׳[36] לנו יפעת חול והדרת קודש גם יחד, יוצאים וזוהרים מ״ציון״ ומ״ירושלים״.

ולמטרה זו נוסדה ונתרכזה פה כעת התרכזותנו בשם "הסתדרות ירושלים", [הארגון שייסד הרב קוק, הידוע בשם "דגל ירושלים"] האומרת, שכל איש ישראל צריך להיות ציוני, כדי לעבוד עבודת החול של האומה, וצריך להיות ירושלמי, כדי לעבוד את עבודת הקודש שלה. וכל הסתדרות צריכה להיות מונהגת מכחות המתאימים לה, הסתדרות הציונית החלונית - מאנשי חול מומחים לענינם, והסתדרות הירושלמית הקדושה -מאנשי קודש מומחים לענינם. פרטי דברי הדיעות שכתבתי בזה צריכים הם ביאור גדול, בין מצד ההלכה בענין המקדש, בין מצד ההגדה ויושר הדיעות, אשר אקוה בע"ה שאסדר הדברים בבירור לימים שיבואו על"ט[37]. ומאד אשמח אם יבא כת"ר עמנו בדברים תדיר, בעניני הכלל ועניני אה"ק[38] ועקו"ת[39], וכל פרט הצפיות של ישועת ד' שאנחנו מקוים שילכו הלוך ואור על עם ד' ונחלתו.

והי'[40] זה שלו'[41] וברכה באהבה נאמנה כנה"ר[42] ונפש ידי"ע[43] דוש"ת[44]

הק' אברהם יצחק ה"ק

עבד לעם קדוש על אדמת הקדש ועובד עבוה"ק[45] פעה"ק ירושלים תובב"א[46]. נ.ב. ובענין ב"ד[47] גדול לערעורים, [בית דין גדול לערעורים, שהרב קוק עסק אז בהקמתו] דעתי נוטה שחייבים אנו לכונן ב"ד גדול כזה פעה"ק ת"ו[48]. ויהי' זה בתוך הודעה ותקון כללי, ככל תקנות גדולי הדורות לצורך הזמן, כמו הגבי' ממטלטלי דיתמי [כמו תקנת הגאונים שגובים חוב גם ממיטלטלין שירשו היתומים] או מיעוט ירושת הבעל בתקנות שום [תקנות שו"ם, שתיקנו קהילות שפיירא, וורמייזא ומגנצא, להחזיר חלק מן הנדוניה למשפחת האישה אם נפטרה זמן קצר אחרי הנישואין] וכיו"ב[49]. וכבר החלונו בע"ה לעשות בזה צעדים, יכונן ד' מעשה ידינו [על פי תהלים צ, יז] לטובה למען עמו ונחלתו סלה. הנ"ל[50]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. ות"ח - ותלמידי חכמים
7. לכת"ר - לכבוד תורתו
8. א"א - אי אפשר
9. ג"כ - גם כן
10. ה"ז - הרי זה
11. כת"ר - כבוד תורתו
12. לע"ד - לעניות דעתי
13. מב"ח - מבשר בחלב
14. להראב"ד - לרבי אברהם בן דוד
15. לע"ל - לעתיד לבוא
16. דהראב"ד - דרבי אברהם בן דוד
17. ס"ל - סבירא ליה
18. מ"מ - מכל מקום
19. תרומ"ע - תרומות ומעשרות
20. וכה"ג - וכהאי גוונא
21. פעה"ק - פה עיר הקודש

22. ע"פ - על פי
23. יהי' - יהיה
24. ביהמ"ק - בית המקדש
25. ב"ב - בני ביתו
26. ע"י - על ידי
27. בע"ה - בעזרת השם
28. ורוה"ק - ורוח הקודש
29. כ"א - כי אם
30. שא"א - שאי אפשר
31. רוה"ק - רוח הקודש
32. בהמ"ק - בית המקדש
33. ד"כ - דבר כזה (או: דרך כלל)
34. ברש"י - ברבי שלמה יצחקי
35. ד"ה - דיבור המתחיל
36. ויהי' - ויהיה
37. על"ט - עלינו לטובה
38. אה"ק - ארץ הקודש
39. ועקו"ת - ועיר קודשנו ותפארתנו
40. והי' - והיה
41. שלו' - שלום
42. כנה"ר - כנפשו הרמה
43. ידי"ע - ידידו עוז
44. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
45. עבוה"ק - עבודת הקודש
46. תובב"א - תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן
47. ב"ד - בית דין
48. ת"ו - תבנה ותכונן
49. וכיו"ב - וכיוצא בזה
50. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אכב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' ניסן תר"פ - ירושלים **נמען:** הרב זלמן פינס

הרב קוק מתנצל: 'האסון הנורא והאיום' - בת 'ילדה נחמדה וחביבה' נלקחה פתאום, והפצע עמוק. 'הסתדרות ירושלים' מתאמצת: יש להחיות את צד הקודש של התחייה, וזה ירים את כבוד התורה יותר מכל קינטור. הפוליטיקה בארץ צריכה להיות מבוססת על הקודש, אחרת האומות לא יבינו; הרב קוק דיבר על כך עם הרברט סמואל, שמסר בשם לויד ג'ורג' שהוא מבין את התחייה רק על יסוד התנ"ך. ארבע מטרות: ישיבה עולמית בירושלים; בית דין גדול כללי; קרן דתית; רכישת החצרות ליד הכותל ובניית בית כנסת מפואר.

עיקרי הדברים

- האסון בבתו.
- פוליטיקה על יסוד הקודש.
- שיחה עם הרברט סמואל.
- ארבע המטרות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1] ירושלים יום ה' לחודש ניסן תר"פ[2]

שלום וברכה מקודש לכבוד חביבי וידי"נ[3] הרב המאוה"ג[4] סוע"ה[5] אוצר תו"י[6] חכמה ודעה טהורה מוהר"ר[7] זלמן פינס [הרב זלמן פינס, מראשי "דגל ירושלים" בלונדון] שליט"א[8] וכא"ל[9],

ברכת ה' אתם עדי עד. אחדשה"ט[10] באה"ר[11] ונאמנה, ידידי הנעלה, הרבה מאד אני צריך להתנצל קדם כתר"ה[12] על עיכוב כתיבתי עד כה. ואמנם יש לי במה להתנצל, ראשית יודע כ"ת[13] את האסון הנורא והאיום אשר הלמנו בראשית זמן באנו אל הקודש. בהלקח מאתנו באופן מבהיל ופתאומי, בת יקרה ילדה נחמדה וחביבה, אשר עמוק עמוק מאד נשאר הפצע הזה בנפשנו. ירחם ד' ויגדור את פרצותנו ופרצות עמו ברחמיו. ובענינים הכלליים כ"כ[14] הטרדות והדרישות לפעולות תכופות, וחובות מעשיות ועיוניות בכל עת, עד אשר כמעט מהנמנע היה לי לקחת מועד לכתב לכת"ר[15] מכתב ערוך ומפורט כחפץ לבבי, וע"כ[16] נדחה הדבר מיום ליום ואתו הסליחה. ב"ה על המצב המאושר של חתנו היקר חביבינו. ובתו היקרה תחי'[17], כפי אשר שמענו ממכרנו שבאו מלונדון. יפרש ד' עליהם סוכת שלומו, ויראה כת"ר[18] מהם ומכל צאצאיו רב טוב ונחת לאוי"ט[19].

כעת ע"ד[20] הסתדרות ירושלים. ["דגל ירושלים", התנועה שהרב קוק ייסד בלונדון להבליט את צד הקודש בתחייה הלאומית] עצם הענין ב"ה הולך הוא ומתאמץ. ובכל חידוש של הזמן השוטף מתגלה תמיד יותר ויותר הנחיצות הגדולה של הופעת רעיוננו בצורה מוגלמת בתכנית מעשית ועיונית אנחנו חייבים להחיות את הצד הקודש שבתחיה הלאומית, ובזה נחזק גם את צדה החולני ונשפיע עליו הוד קודש, שיגרום להרים את כבוד התורה והיהדות הנאמנה יותר מכל מיני אמצעיים של קינטוריות ומעמדים נגדיים. [מכל מיני

[אמצעים של קנטרנות ועמדות של התנגדות] הפוליטיקא שלנו באי"י[21] מוכרחת היא להיות נסעדת [נשענת] על יסוד התוכן הקדוש. באופן אחר לא יבינו אותנו האומות ומנהיגיהן, וא"א[22] להיות יסוד תחיה לאומי מבוסס מקודש מרושם בעולם, אם לא תהיה לו הסתדרות פועלת לזה מסומנת בשמה וצביונה. היום דברתי אודות זה ארוכות עם הרברט סמואל [הרברט סמואל, שמונה באותה שנה לנציב העליון הבריטי הראשון בארץ ישראל] מלונדון, וכמה אדם מדינאי גדול כזה מקשיב לשיח-צדק זה, וכמהו הנם כל המדינאים הגדולים שבאוה"ע[23], ככה הבליטה תשובתו של המלך אלי, [תשובת מלך בריטניה, ג'ורג' החמישי, לברכה ששלח לו הרב קוק] על ברכתי אשר שלחתי לו. וככה אמר לי מר סמאל בשם לויד ג'ורג', [דייוויד לויד ג'ורג', ראש ממשלת בריטניה בזמן הצהרת בלפור] שהוא מבין את הצדק בנ"א[24]: מוריהם של תנועת התחיה הלאומית רק ע"פ[25] היסוד של קדושת התנ"ך[26], ואנשי החול שלנו הם טרודים בפוליטיקה חלונית, ואין בידם להבליט את הערך של קדושתה של התחיה הלאומית וזאת היא חובתנו הנאמנה.

מקוים אנו שבגליוני דגלנו ירושלים יתבטאו המחשבות הללו בצורות שונות בע"ה[27], והעולם יקשיב מזה קשב רב. ע"כ[28] קורא אני לכת"ר ולכל אותם אנשי המעשה, אשר פתחה אזנן להקשיב את שיחה של תנועתנו הקדושה, כמו ידידינו הד"ר[29] אשר ושאר אנשי השם שהתחילו בעבודת הקודש העדינה והעליונה הזאת, הרימו נא את קולכם ברמה הודיעו נא לכל מפלגות אחינו בכלל, שאת טובת כולם אנו דורשים, את הטוב שבכל סיעה אנו מחזקים ועם כלם אנו עובדים. לשם אותה המטרה העליונה שבעליונות, שהיא תחית התחיה הלאומית ע"י[30] אור הקודש, ע"י דבר ד' אשר יצא מירושלים. מגמותינו התיאוריות ארוכות ורחבות הן, ספריות גדולות מוכרחות לנבע מהשפעתן ושאיפותינו המעשיות גם הן רבות הגונים הן, ומהן אנו צריכים לפרש:

א) את יסוד הישיבה העליונה העולמית בעיר קדשנו.

ב) יסוד בית דין גדול כללי בירושלים בעד כל א"י[31], וביחושים שונים ורבים אנו מוכרחים להרחיבו בצורה מאוגדת עם כח התורה והרבנות של כל קהל הגולה, ג) יסוד פונד רליגאזי [קרן דתית] לכל בנין וצביון שנוגע לאימוץ הקודש, בצורה עשירה שתשפיע גם בהדרה החצון לטובה ולכבוד.

ו) רכישת החצרות שסמוך למקום הר הבית לפני כותל המערבי [רכישת השטחים הסמוכים לכותל המערבי, שהיו אז בבעלות ההקדש המוסלמי] ולבנות שמה בית הכנסת, גדולה ומפוארה בהוד קודש גדול, שיהי'[32] לעד לישראל שהוא הולך וצועד לקראת גאולתו השלמה. ושופך שיחו ומצפה לבנין בית מקדשו. אלה ארבעה הפרטים, כל אחד מהם צריך פירוש ופירוט גדול מאד. ועם כולם התבלט ההשפעה הפוליטית ממקור הקודש שתשלים את עבודת החול. ותתן לה יפעת כבוד. וכמה כדאים הם דברים גדולי ערך כאלה שיקדישו יחידי סגולתנו להם כחות רבים. הנני מקצר חביבי ומצפה לדבריו היקרים ולפעולותיו הנכבדות. וצור ישראל יעזרנו ע"ד כבוד שמו.

והיה זה שלום כנה"ר[33] ונפש ידידו עוז דוש"ת[34] מהר הקודש מירושלת"ו[35], ה"ק[36]

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. וידי"נ - וידיד נפשי
4. המאוה"ג - המאור הגדול
5. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
6. תו"י - תורה ויראה
7. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. וכא"ל - וכל אשר לו
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. באה"ר - באהבה רבה
12. כתר"ה - כבוד תורתו רום הדרתו
13. כ"ת - כבוד תורתו
14. כ"כ - כל כך
15. לכת"ר - לכבוד תורתו
16. וע"כ - ועל כן
17. תחי' - תחיה
18. כת"ר - כבוד תורתו
19. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
20. ע"ד - על דבר
21. בא"י - בארץ ישראל
22. וא"א - ואי אפשר
23. שבאוה"ע - שבאומות העולם
24. בנ"א - בני אדם
25. ע"פ - על פי
26. התנ"ך - התורה נביאים וכתובים
27. בע"ה - בעזרת השם
28. ע"כ - על כן
29. הד"ר - הדוקטור
30. ע"י - על ידי
31. א"י - ארץ ישראל
32. שיהי' - שיהיה
33. כנה"ר - כנפשו הרמה
34. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
35. מירושלת"ו - מירושלים תבנה ותכונן
36. ה"ק - הכהן קוק

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקכז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ט טבת תרפ"ב **נמען:** ההנהלה הציונית בירושלים

בתשובה לקטע מעיתון נוצרי־אנגלי על ישיבת 'תורת כהנים': הישיבה נוסדה כדי שכהנים תלמידי חכמים ילמדו את סדר קדשים, מקור עבודת המקדש; היא בראשיתה. תחיית האומה, למרות צורותיה החילוניות, מבוססת על השאיפה הנצחית לבניין המקדש. 'ימים יבואו וכל העמים יכירו' שמקום המקדש ישוב לבעליו האמיתיים, ויהיה 'בית תפלה לכל העמים'. כך השיב גם לוועדה בריטית רשמית: כמו שזכותנו על הארץ הלכה ונעשתה קרובה, כך יכירו בזכותנו על מקום המקדש.

עיקרי הדברים

- ישיבת תורת כהנים.
- סדר קדשים.
- שאיפת בניין המקדש.
- תשובה לוועדה הבריטית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. כ"ט טבת תרפ"ב

לכבוד ההנהלה הציונית פה. בתשובה למכתבכם הנכבד, שבא לידי יחד עם הקטע של העתון הנוצרי-האנגלי, ע"ד[2] יסוד הישיבה המכונה "תורת-כהנים". [ישיבה שייסד הרב קוק בירושלים, שבה למדו כהנים ת"ח את סדר קדשים, הלכות המקדש והקורבנות] אתכבד להודיעכם אלה הפרטים: א.אמת הדבר שנוסדה פה ישיבת תורת-כהנים, במטרה מיוחדת שילמדו כהנים ת"ח[3]. את סדר קדשים שהוא המקור של כל עבודת המקדש על בוריה. ב.המוסד הוא בתחילת צמיחתו, ע"כ[4] רק מספר מצומצם של כהנים ולוים ת"ח, הקובעים את סדר למודם במקצוע המקודש הזה בבית הישיבה בהשעות הקבועות ללמוד זה. וחברים אחרים מפוזרים במקומות שונים שלומדים את למודם כ"א[5] במקומו, שהשאיפה היא לאחדם כלם לפרקים ידועים, לשם האדרת המקצוע הגדול הזה שבתורה. ג.יסוד תחית האומה מוכרח הוא, למרות כל צורותיו החלוניות, להיות מבוסס על מקורו המקודש. שהיא שאיפת האומה לשוב ולהבנות בכל תכסיסי קדשה. [דרכי קדושתה] והשאיפה הנצחית שיבנה בית-המקדש במהרה בימינו, מוכרחת היא להתבלט ביושר לב ובאמונה רבה בקביעות ובלא הפסקה וחולשה. ד.ואמונתנו היא חזקה, שימים יבואו וכל העמים יכירו שהמקום אשר בחר בו ה' לעולמים, מקום מקדשנו, מוכרח הוא לשוב לבעליו האמתיים ועליו יבנה הבית הגדול והקדוש, שיהי'[6] על ידינו, לבית תפלה לכל העמים, [ישעיהו נו, ז] כדבר ה'.

ה.הדרישה לעשות, סדר קדשים, למקצוע מובהק, וביחוד לכל יחידי הסגולה שבת"ח[7] שבין הכהנים והלוים, היתה תמיד בקרב ישראל, בצורה תדירית צנועה, ועכשיו היא צריכה להרחיב את גבולותיה, ולהשמיע את קולה בהכרה יותר בולטת. ו.השאיפה להחיות את כל ערכי הקדש בישראל, כדי לבסס על

ידם את מצעדי-צמיחת-הגאולה, ההולכים ונרגשים בתחי'[8] הלאומית. כוללת היא את החפץ לעשות את ירושלים למרכז להתלמוד הרחב והמסודר לכל התורה בכלל ועם זה להלכות הקדש והמקדש, ולכל הלכות מלכים, [הלכות המלכות והמדינה, שעליהן כתב הרמב"ם "הלכות מלכים ומלחמותיהם"] וסדרי מדינה ישראליים ממקור התורה והמסורה, והיא אחת המגמות של ישיבת "תורת-כהנים". ז.דברי רגש והתעוררות נפשית. למוסד הקדוש הזה, ורעיונו הגדול כתבתי במכתב מיוחד, שמסרתי להרבנים חברי הועד של הישיבה לפרסם ברבים והם דברים מבוססים שלדעתי צריכים אנו לשנן אותם בין כלפי פנים ובין כלפי חוץ. והם כדאיים להיות חקוקים על לוח לבנו תמיד, וביחוד בימים שאנו חפצים להתעורר בתחי' לאומית כללית המקשרת עם בנין ציון וירושלים. ואעפ"י[9] שהמוסד הזה, כלו הוא תורני טהור, מ"מ[10] רמז יש בו לכל העולם כולו שלא יחשבו האומות שיש לנו אפילו רגע של יאוש ח"ו[11] של שכחה מקשור זכותנו, במקום המקדש; שהוא אבן הפנה לכל המקומות הקדושים, מקום מקדשנו.

וזה מכבר כאשר נשאלתי מועדה-בריטית-רשמית [מוועדה בריטית רשמית] מהי דעתי ע"ד מקום המקדש אודות יחוסנו אליו. אמרתי להם שכשם שאתם רואים שזכותנו על הארץ בכלל, אף שהיה זה דבר רחוק אצל כל העולם כולו עד כה, מ"מ גלגלה ההשגחה העליונה סבות, עד שמה שהיה רחוק הולך ונעשה קרוב, ואנו בטוחים שהדבר ילך הלוך ואור, עד שכל העמים יכירו את צדקת זכותנו, הכתובה בכתב קדש, על ארצנו הקדושה, כמו"כ[12] יבואו ימים שכל העמים, יכירו את אמתת זכויותנו על מקום המקדש. וידעו כלם ויכירו שהחזון של הנביאים שנאמר על המקום הקדוש הזה "כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים" יתקיים רק כשיהיה הבית הגדול והקדוש הזה, שם על מכונו, בידי בעליו הראשונים, שהם בעליו הנצחיים, שהוא עם ישראל, עם ה' מעולם, הוא ולא אחר.

ברגשי כבוד וצפית ישועה קרובה

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. ע"ד - על דבר
3. ת"ח - תלמידי חכמים
4. ע"כ - על כן
5. כ"א - כי אם
6. שיהי' - שיהיה
7. שבת"ח - שבתלמידי חכמים
8. בתחי' - בתחיה
9. ואעפ"י - ואף על פי
10. מ"מ - מכל מקום
11. ח"ו - חס ושלום
12. כמו"כ - כמו כן

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקפ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י' אייר תרפ"ג **נמען:** הרב ישראל לוי, רב צרפת

הרב קוק מבקש שישכנע את הברון אדמונד רוטשילד לחתום על ייפוי כוח למכירת קרקעותיו לשמיטה, כנהוג; בשמיטת תר"ע חתמו. הרב קוק גם מציע לברון לרכוש את החצרות הסמוכות להר הבית - כ-170 אלף לירה - ולבנות שם בית כנסת כללי מפואר.

עיקרי הדברים

- חתימת הברון למכירת שמיטה.
- רכישת החצרות ליד הר הבית.
- בית כנסת כללי.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], י' אייר פ"ג

שלו'[2] לכבוד עמיתי הרב הגדול בישראל ובאדם פרופי' ישראל לוי [הרב ישראל לוי, הרב הראשי של צרפת]

שליט"א[3] רבה הכולל למדינות צרפת יצ"ו[4]

אחדשה"ט[5]

אבקש בזה את כבודו הנעלה להיות מסייע לדבר מצוה לבקש מאת כבוד הברון הנדיב מר עדמונד רוטשילד נ"י[6], שיבא על החתום בטובו על ההרשאה הנדפסה [ייפוי כוח למכירת קרקעותיו של הברון לנכרי לשנת השמיטה ("היתר המכירה")] הלוטה במכתב דנא, לצורך המכירה הדרושה להעשות בשביל תקנת היתר העבודה בקרקעות השייכים לו באה"ק[7], כמו שהדבר נהוג בכל שנות השביעית מאז הוסד הישוב באי"י[8] ע"פ[9] הוראתם של הגאונים נוחי נפש בדור שלפנינו ז"ל[10].

בשמיטה שעברה לא הייתי אנכי באי"י, [בשמיטת תרע"ז שהה הרב קוק בלונדון] אבל בשמיטה שלפניה בשנת תר"ע[11] היה אדוני המסייע לדבר הקדוש הזה, כאשר בטח יזכר עוד. כמדומה שאז חתמה גם מעלת כבודה הברונית תחי'[12], וגם ממשפחת ברוין וממשפחת כבוד חותנו הרב הכולל המנוח ז"ל. אמנם אנכי לא ידעתי את הסבות שהכריחו להחתימות הנ"ל[13]. מה שידוע לי היא חתימתו של כבוד הברון שי'[14]. אמנם כת"ר[15] יעשה כידיעתו הרחבה בטוב הענין ויחס הבעלות הרשמית של הקרקעות הנ"ל, שעליהן באה הרשאה זו. והנני בזה חותם ברגשי כבוד ובתודה למפרע.

ידידו הנאמן

אברהם יצחק ה"ק

יחד עם מכתבי זה, מצאתי לנכון להציע לפני כבוד אדוני, אולי ימצא ישר לפניו לדבר עם כבוד הברון שליט"א ע"ד[16] הצעה אחת יקרה לכל בני ישראל, אשר כבר עבדו בה גדולי עולמנו, וכמדומה שגם כבוד

הברון שי' עסק בזה, אלא שנדחו הדברים מסבות שונות, ועתה נודע לי שקרוב הדבר שסרו המניעות, והדבר יוכל לצאת אל הפועל אם רק ימצאו האמצעים הדרושים. תוכן הדבר הוא ענין העברת החצרות הסמוכות למקום המקדש והר הבית לרשות ישראל. [רכישת הבתים שליד הכותל המערבי] בטח יודע כבודו כמה עלבונות אנחנו סובלים מזה, שמקום קדשנו העליון מוקף הוא בסמטאות צרות וגרועות מיושבות מערבים גסים ופראים. ועתה נודע שיש אפשרות לקנות בקנין חוקי את כל החצרות הנ"ל. מעריכים את המחיר כמדומה לערך מאת אלף ושבעים אלף לירא. [לירות] כמובן שאין לחשוב כלל את ערך הכסף לעומת המטרה הקדושה הזאת והענינים הגדולים הקשורים בה, כמו לבנות עי"ז[17] בית-הכנסת אחת כללית ומפוארה בעד כלל האומה סמוך למקום מקדשנו להיות לכח מרכזי של קדש ד' לישראל ולעד לבנין בית מקדשנו במהרה בימינו, בבא לציון גואל, כדבר ד' אשר נאמן, ע"פ יסוד אמונתנו הקדושה. אם ימצא הדרת כת"ר לנכון לדבר אודות זה עם כבוד הנדיב שליט"א, והדברים יעשו רושם בלבבו, אקוה שיכבדני בתשובתו הברורה ע"ד הענין הקדוש הזה, ואז נבא ג"כ[18] בדברים בפירוט גמור ובצורה רשמית בע"ה[19]. והנני בזה ידי"ע[20] הנ"ל, (החותם) לוטה: טופסי הרשאות.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. שלו' - שלום
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
5. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
6. נ"י - נרו יאיר
7. באה"ק - בארץ הקודש
8. בא"י - בארץ ישראל
9. ע"פ - על פי
10. ז"ל - זכרונו לברכה
11. תר"ע - השנה תר"ע (1909/1910)
12. תחי' - תחיה
13. הנ"ל - הנזכר לעיל
14. שי' - שיחיה
15. כת"ר - כבוד תורתו
16. ע"ד - על דבר
17. עי"ז - על ידי זה
18. ג"כ - גם כן
19. בע"ה - בעזרת השם
20. ידי"ע - ידידו עוז

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשיז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (ניסן תרפ"ה) - ירושלים **נמען:** מכתב גלוי לאורחים החדשים (פסח תרפ"ה)

ברכה לאורחים שבאו לדרוש בשלום ציון: שיתאכסנו רק באכסניות כשרות, בפרט בפסח, ושיספרו בארצותיהם את מה שראו. זה רק 'ניצוץ אור קל', לקראת הגאולה השלמה. ויש לדעת שאסור עדיין 'איסור חמור מאד' להיכנס להר הבית.

עיקרי הדברים

- ברכה לאורחים.
- אכסניות כשרות.
- ניצוץ של גאולה.
- איסור כניסה להר הבית.

נוסח האגרת עם ביאור

מכתב גלוי להאורחים החדשים [ניסן תרפ"ה[1]] אורחינו החביבים,

אחים, באתם לדרש את שלום ציון. אשרכם, על אדמת הקודש הנכם עומדים, הררי יהודה וירושלים, הכרמל והשרון, בכל הדרם ששים ושמחים בכם, שמחת אם בבניה אשר באו ממרחקים. בטוח אני, בזיו הנשמה הטהורה, מלאה שאיפת קודש, לתחיית עמנו וארצנו השורה בלבבכם, אשר היא קראה אליכם ממרחק, באו ושישו משוש, עם צמיחת קרן הישועה, עם הנצוצות הראשונים של זהרי שמש הכבוד וההדר אשר לישראל בארצו. שזאת הנשמה בעצמה גם כן תעיר את רוחכם להיות ספוגי רוח קודש, וקדושים יהיו חייכם גם וביותר על אדמת הקודש, וקודש יהיו לכם הימים הנעלים שהנכם עטופים הוד האצילות של ארץ חמדה, ושל עיר עז לנו ירושלים, מכון בית חיינו לנצח. בטוח אני שתדעו כולכם להתאכסן רק באכסניאות של אחינו, הכשרות במלא מובנן, בכל ימי היותכם עמנו, וביחוד בימי החג הקדוש, חג הפסח, זמן חרותנו, ככל גדולתנו ותפארתנו. ורשמי הקודש הללו, ישאירו בכם ברכת עולמים, גם בשובכם לבתיכם ולארצות פזוריכם, תדעו לזכור את ציון ואת מקראיה, תדעו לספר בחדות לב וברב ענין, את כל חזון הקודש אשר חזיתם, בעלותכם לראות פאר ארצכם החמודה וחבל נחלתכם סלה. בהתנערה לתחיה יחד עם בניה תתגעגעו תמיד לשוב אל בית חיינו, ותצוו את בניכם לדורותיכם לשום מגמת פניהם קדימה, להיות נוהרים אל ד' ואל טובו, אל ארץ חמדתו.

וזכר תזכרו, כי רק ניצוץ אור קל, מתוך ערפלי חושך, אשר האיר צור ישראל עלינו בחסדו, הוא הוא אשר הופיע עליכם בנהרה זו, ונפשכם חכמה, לצאת מתוך אפלת הגלות, ולצפות לאותו אור העולם הגדול, אשר יופיע עלינו באור ד', בישועה השלמה בבנין בית קדשנו, בקיבוץ כל גלויותינו, בביאת גואל צדק משיח צדקנו אשר אור ד' עליו יזרח, והלכו גויים לאורו. [ישעיהו ס, ג] ויראת הקודש הרוממה תהיה נגד פניכם, יחד עם רוממות הגיל. ותדעו, כי מקום בית מקדשנו, קודש הוא, ואסור לנו עדיין, איסור חמור מאד, להכנס להר הבית [הכניסה להר הבית אסורה בזמן הזה משום טומאת מת וקדושת המקום] למקום

המקדש, בזמן הזה, עד אשר ירחם ד' עמו, ונזכה לבנין שלם בנוי כמו רמים [תהלים עח, סט] ונעלה להר ד' בקדושה ובטהרת הקודש כתורה וכמצוה. ונאכל שם כולנו יחד כל ישראל חברים מן הזבחים ומן הפסחים [מתוך ההגדה של פסח] ששים ושמחים בבנין שלם במהרה בימינו אמן, פרס הפסח, התרפ"ה[2], ירושלים.

אחיכם ועבדכם הנאמן

אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
2. התרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אשכז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז אייר תרפ"ה - ירושלים **נמען:** הרב זליג ראובן בענגיס, רב קלווריה

שבח לספרו 'לפלגות ראובן' על סדר קדשים. אין לומר שמחלוקת 'קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא' לגבי מקום המקדש היא דבר שאינו נוהג בזמן הזה, שהרי יש בה נפקא מינה לאיסור כניסה בטומאה. כללי הפסק לפי המהרי"ק הם תקנה מפני ההכרח, ולכן אולי אינם חלים בדברים שאינם נוהגים או נדירים. הרב קוק היה רוצה שגדולי הדור יעלו, אבל אין עדיין פרנסה לרבנים.

עיקרי הדברים

- שבח לספר.
- מקום המקדש בזמן הזה.
- כללי הפסק.
- אין פרנסה לרבנים.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1]. עה"ק[2] ירושלים ת"ו[3]. כ"ז אייר תרפ"ה[4]

שפעת שלו'[5] ואורה וברכה ישלח ד' מציון וירושלים לכבוד ידי"נ[6] הרב הגאון האמיתי, פאר הדור, סוע"ה[7] הרים, מוהר"ר[8] זעליג ראובן בענגיס [הרב זליג ראובן בנגיס, רבה של קלווריה בליטא, ולימים ראב"ד העדה החרדית בירושלים] שליט"א[9]

הגאבד"ק[10] קאלווארייע יצ"ו[11], וכא"ל[12] שוי"ר[13] באה"ר[14]. אחדשה"ט[15] דהדר"ג[16] שליט"א, הבית אורה, מאור תורה של ספרו הנפלא "לפלגות ראובן" אשר כמעשהו בראשונים כן מעשה תקפו וגבורתו בספרו זה, ועוד עולה עליהם במעלות הקודש וברו,,: דעה והקפה רבה בסדר קדשים, יברך ד' חילו. ומרוב עוצם טרדתי לא מצאה ידי לעיין בו כראוי, ורק לחבת הקודש הצצתי מעט בין פלגיו הנחמדים. ואעיר כ"ד, במה שפשוט לכ"ג, בסו"ס[17] דזבחים, [בסוף מסכת זבחים] דפלוגתא דק"ר[18] קדשה לע"ל[19] אול"ק[20], [המחלוקת אם "קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא" או לא קידשה (מגילה י; זבחים קז)] לגבי מקום מקדש. חשיב מהדברים שאינם נוהגים בזה"ז[21], לגבי כללי הפסק, לפ"מ[22] שהשריש בתשו' מוהרי"ק[23] בשי' קס"ה, [לפי מה שקבע מהרי"ק בתשובותיו (שורש קסה): שכללי הפסיקה אינם חלים בדברים שאינם נוהגים בזמן הזה] שהדברים תמוהין. שהרי נפ"מ[24] רבתא לנו אם יש בזה"ז איסור כרת על הכניסה בטומאה במקום המקדש שיבנה בב"א[25], וכידוע מחלוקת הר"מ[26] והר"א[27] בפ"ו מה' ביה"ב[28], [המחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד (הלכות בית הבחירה ו, יד-טו) אם קדושת המקדש קיימת גם בזמן הזה] ויש שמפרשין דברי הראב"ד[29] שלא יש גם איסור לאו או עשה של תורה ג"כ[30], ויש מפריזין להקל עוד לדעתו, מה שלא ניתן ליכתב, ועכ"פ[31] היא פלוגתא בדבר הנוהג בזה"ז, ולא דמי כלל למחלוקת בענין חיוב קרבן, דודאי לא נהיג בזה"ז כלל, כדי תוס'[32] שבת ע' ד"ה[33] ונודע המובא בדבריו. ועגלה ערופה [דברים כא, א-ט] י"ל[34] דמתקרי נוהגת בזה"ז לשיטת הרמב"ם[35] בפ"ד

דה' סנהדרין, שאפשר לסמוך גם בזה"ז ע"פ[36] כל חכמי א"י[37], וכידוע מדעת הריב"ר[38] בזה, ואפשר שיצאו מב"ד[39] הגדול שבירושלים ולהביא ג"כ עג"ע[40].

ואין ראי'[41] מתוס'[42] סנהדרין מ"ז נגד ד' מוהריי"ק וק"ו[43] דל"ש[44] לומר אתמורה שאינה נוהגת בזה"ז. שהרי אם הקדיש בזה"ז ג"כ הקדשו קיים, וממילא תמורתו תמורה, ונוהג בה כל איסורי הקדש. ובת' אגודת אזוב בהג"ה[45] לחי' עירובין שם הקשה על סברת מוהריי"ק, שהסביר משום שלא הי'[46] יכולת לידון על כל הלכה בפרט ולהכריע כ"א[47] בתור כלל אח"כ[48], אלא מתוך הכרעה כללית בא הכלל, והקשה שהסברא נותנת להיפוך, שאם היתה הכרעה פרטית לכל ענין י"ל שלא הכריעו כ"א במצות נהוגות בזה"ז. אבל מפני ההכרעה הכללית מה לי דינים הנוהגים בזה"ז או לא. ונראה דמוהריי"ק[49] ס"ל[50], דאין זה כח מכריע לגמרי, שמפני שראו שאחד הוא חריף יותר ראוי שבכ"מ[51] יכוין הוא אל האמת, דלפעמים גם מי שאינו כ"כ[52] חריף מכוין ג"כ אל האמת. אלא שמוכרחין לומר שראו חכמים צורך לתקן בזה תקנה, כדי ש/ " י ייעשה תורה כשתי תורות, ["שלא תיעשה תורה כשתי תורות" (סנהדרין פח)] ע"כ[53] מיעטו את המחלוקת ע"י[54] הכללים, ומפני שהוא רק תיקון מפני ההכרח משו"ה[55] לא נהיג לן עם הכללים במה דאינו נוהג בזה"ז, שאין כאן צורך שעה להכריע בהם בהכרעה שאינה מוכרחת כ"כ כמו ההשקפה הכללית מפני יפוי כחו של אחד מהחכמים על השני בכלל. ועפ"ז[56] י"ל קצת דה"ה בדברים שהם מעטי המציאות מאד בזה"ז לא יהיו שייכים כ"כ הכללים, ואפשר לפ"ז[57] להעיר מדהתוס' גבי תמורה וע"ע[58], כדכתב מר כ"ג[59] שליט"א.

ומגודל הטרדות אי אפשר לי כעת להתענג באריכות בדבריו הנחמדים באבני חן המתנוססות על פני ספריו הקדושים בכלל, וביחוד ע"פ ספרו הגדול האחרון אשר, הואילו בו כעת לכבדני בו. יישר חילו לאורייתא לאוי"ט[60]. ומה מאד חפצתי, שכ"ג ועוד גדולי הדור יבאו לשכן כבוד בחצרות ד' באה"ק[61]'; ת"ו, והארץ הלא תאיר בעה"י[62] מכבוד תוה"ק[63], אבל צריכין אנו לרחמי שמים מרובים, למצא את הדרכים הנכונים לפרנסתהון דרבנן, [לפרנסתם של הרבנים (ארמית)] בכבוד והדר, מה שחסר לנו עדיין כעת, עד ירחם ד' את עמו ונחלתו ויראנו בישועתו בקרוב. והי'[64] זה שלו' כנה"ר[65] ונפש ידי"ע[66] דוש"ת[67] באה"ר מהר הקודש מירושלים, הק'[68] א.י. הנ"ל[69] ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
5. שלו' - שלום
6. ידי"נ - ידיד נפשי
7. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
8. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
9. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10. הגאבד"ק - הגאון אב בית דין קהילת
11. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
12. וכא"ל - וכל אשר לו
13. שוי"ר - שלום וישע רב

14. באה"ר - באהבה רבה
15. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
16. דהדר"ג - דהדרת גאונו
17. בסו"ס - בסוף סוף
18. דק"ר - דקדושה ראשונה
19. לע"ל - לעתיד לבוא
20. אול"ק - או לא קדשה
21. בזה"ז - בזמן הזה
22. לפ"מ - לפי מה
23. מוהרי"ק - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, ק (למשל: יעקב + קלונימוס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
24. נפ"מ - נפקא מינה
25. בב"א - במהרה בימינו אמן
26. הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
27. והר"א - ו + הר"א: הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
28. ביה"ב - בית הבחירה
29. הראב"ד - רבי אברהם בן דוד
30. ג"כ - גם כן
31. ועכ"פ - ועל כל פנים
32. תוס' - תוספות
33. ד"ה - דיבור המתחיל
34. י"ל - יש לומר
35. הרמב"ם - רבי משה בן מימון
36. ע"פ - על פי
37. א"י - ארץ ישראל
38. הריב"ר - הרב יעקב ב... ר... - שם אדם
39. מב"ד - מבית דין
40. עג"ע - עגלה ערופה
41. ראי' - ראיה
42. מתוס' - מתוספות
43. וק"ו - וקל וחומר
44. דל"ש - דלא שייך
45. בהג"ה - בהגהה
46. הי' - היה
47. כ"א - כי אם
48. אח"כ - אחר כך
49. דמוהרי"ק - דמורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, ק (למשל: יעקב + קלונימוס) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
50. ס"ל - סבירא ליה
51. שבכ"מ - שבכמה מקומות
52. כ"כ - כל כך
53. ע"כ - על כן
54. ע"י - על ידי
55. משו"ה - משום הכי
56. ועפ"ז - ועל פי זה
57. לפ"ז - לפי זה
58. וע"ע - ועבד עברי

59. כ"ג - כבוד גאונו
60. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
61. באה"ק - בארץ הקודש
62. בעה"י - בעזרת השם יתברך
63. תוה"ק - תורתנו הקדושה
64. והי' - והיה
65. כנה"ר - כנפשו הרמה
66. ידי"ע - ידידו עוז
67. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
68. הק' - הקטן
69. הנ"ל - הנזכר לעיל